

ליקוטים וסיפורים נפלאים - האזינו

ערבי הגיע למחסום נוהג במכונית חדשה ונוצצת. החיילים בדקו במסמכים אם אין המכונית גנובה ואם אין המסמכים מזויפים ואכן נראה להם הכל אמין. לפתע הגיע המפקד ואמר לנהג בקול קשה: תודה מיד שהמכונית גנובה! אם לא תודה בכך אוכיח לך זאת מיד ועונשך יהיה גדול כפליים! אכן - הודה הנהג המבוהל - המכונית גנובה... "המפקד" - התפלאלו החיילים - "איך ידעת שזו מכונית גנובה? האם הפכת לנביא?" לא נביא ולא בן נביא - צחק המפקד - פשוט מאוד, ראו את צדו האחורי של הרכב, מודבקת שם מדבקה בה כתוב: "אין עוד מלבדו"... האם נראה לכם שהערבי הדביק זאת?... בירור קצר העלה מיהו בעל הרכב האמיתי ומיד התקשרו אליו ובישרו לו כי רכבו נמצא במקום בטוח. כעבור זמן קצר הגיע בעל הרכב לקבל את רכבו וסיפר לחיילים כי את הרכב קנה רק לפני מספר שעות. בצאתו מסוכנות הרכב פגשוהו תלמידי הישיבה במעלה אדומים ואמרו לו כי עליו להודות לקב"ה על שסייע לו בקניית רכב חדש, וכהודאה הורו לו להדביק מדבקה "אין עוד מלבדו". כעבור זמן מה עצר רגע לקנות משקה והרכב נגנב. מיהר האיש המאוכז להתקשר לראש הישיבה ואמר לו: רואה אתה? מה תועלת יש באמונה ש"אין עוד מלבדו" - הרכב נגנב ואיננו. ראש הישיבה חשב מעט וענה: אם תאמין באמת ש"אין עוד מלבדו" לא תינזק כלל! עכשיו - אמר הנהג המאושר - נוכחתי לדעת באמת ש"אין עוד מלבדו"!

"הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט א-ל" אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא" (לב, ד)

הקב"ה יצר בריאה מושלמת, שבה קיבל כל אחד מן הברואים את מלוא הנתונים שהוא זקוק להם לצורך השלמת תפקידו בעולם. אין כל עוול בעולם, ולכן אם פלוני לא קיבל נתונים מסוימים, הרי זה אות וסימן לו, ולסובבים אותו, שאין הוא זקוק להם לצורך תפקידו, ולעצמת זאת אם קיבל אלמוני נתונים כלשהם, מחובתו להשתמש בהם לצורך עניני עבודת השם. בענין זה מובא בספר "זכר לדוד" מעשה שכתב רבי יוסף מנדלקורן זצ"ל בספר "יד יוסף", בו הוא מתאר ביקור שזכה לעשות בביתו של ה"חפץ חיים" זצ"ל במוצאי שבת. לאחר תפילת ערבית, ניגש כל אחד מן הנאספים אל ה"חפץ חיים" ואמר לו "שבוע טוב". בין הניגשים נראה היה איש שהגיע בלוויית בנו בן העשר, אשר אמר ל"חפץ חיים" שכן זה אין לו חשק ללמוד, וביקש שהחפץ חיים יברכהו בכך. שאל ה"חפץ חיים" את האב: "האם יש לו כלים טובים ללמוד?" "כן" - השיב - "כל המלמדים שלמדו אתו אמרו, שיש לו תפיסה, הבנה וזיכרון נפלא". או אז פנה ה"חפץ חיים" אל הילד ואמר לו: "בני יקירי, תדע, שאם לא תרצה ללמד בשקידה, תהיה, ח"ו, קושיה על הריבונו של עולם, וזה בוודאי לא תרצה, ובכן תשקוד מעתה". הוא המתין רגע קצר, ומיד הסביר את דבריו:

"הכתוב אומר 'הצור תמים פעלו...' א-ל אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא" - לכל דבר בבריאה יש תכלית ואין שום עוול בכך. אדם שתפקידו להיות סנדלר, רואים בחוש שאין לו הבנה עמוקה, שכן מלכתחילה צריך היה להיות סנדלר, ולכן לא נתנו

"האזינו השמים ואדברה ותשמע הארץ" (לב, א)

שאל הרה"ק מקוצק זי"ע: הרי משה רבינו היה ענו מכל האדם, וכיצד הרהיב לומר "האזינו השמים"? והשיב: דמכאן רואים דכל כמה שאדם יותר שפל בעיניו, יש לו יותר הזכות לתבוע מהשמים שיצייתו לו...

"יערוף כמטר לקחי תיזל כטל אמרתי" (לב, ב)

אמר על כך הרה"ק רבי שמחה בונים מפשיסחא זי"ע: דברי התורה הקדושה כמוותם כגשם היורד על הארץ. מה הגשם אינו מגלה את השפעתו על הצמחים מיד עם ירידתו, ורק לאחר זמן באה לידי ביטוי השפעתו הברוכה של הגשם, שהרווה את האדמה, בדומה לכך פועלים דברי התורה על שומעיהם, בשעה שהם נשמעים ללומדים, אין מבחינים מיד בהשפעתם החיובית והרוחנית, אך בסופו של דבר עתידים הם לפעול את פעולתם הברוכה על לומדי התורה.

"יערוף כמטר לקחי תיזל כטל אמרתי" (לב, ב)

הגר"א זי"ע פירש את זה הפסוק: שהרי הגשם בא לכל הארץ בשווה, אך פעולתו לפי המקבל. מקום שזרוע חייטים - יצמח חייטים, ומקום הזרוע סם המוות - יצמח סם המוות. אך הגשמים עצמם נקראים לעולם "טוב". וכן הוא בתורה הבאה מן השמים, העושה פעולתה שתצמיח מה שבלבו. אם לבו טוב - תגדיל יראתו, ואם ח"ו פורה ראש ולענה - ייכשל עוד בהגותו בה, וזהו: "צדיקים ילכו ופושעים יכשלו בם"...

"יערוף כמטר לקחי" (לב, ב)

מבאר רש"י: תורה נתתי לישראל שהיא חיים לעולם, כמטר זה שהוא חיים לעולם! בכל אות שבתורה - היה אומר ה"חפץ חיים" - צפונה משמעות עמוקה. התורה היא תכניתו של העולם. כשם שהאדריכל בונה בניין לפי תכנית מתוכננת מראש, כך ברא ריבון העולמים את בניינו של העולם לפי תכנית מחושבת מראש. אם גורעים משהו מן התכנית - המשיך ה"חפץ חיים" - הבניין יוצא כשהוא פגום ולעתים חסרים בו חלקי היסוד החשובים ביותר, אם כי על הנייר משורטטות רק נקודות זעירות שהאדם הרגיל מבחין בהן אך בקושי. כך כל אות שבתורה מציינת חלק של העולם, לפיכך אם חסרה בספר תורה, אפילו אות אחת, הספר פסול, כפי שמובא בגמרא מסכת עירובין (דף י"ג עמוד א') שאמר רבי ישמעאל לרבי מאיר, שהיה סופר: "בני, הוי זהיר במלאכתך, שמלאכתך מלאכת שמים היא, שמא אתה מחסר אות אחת או מויתר אות אחת נמצאת מחריב את כל העולם כולו!"

"הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט א-ל" אמונה ואין עוול צדיק וישר הוא" (לב, ד)

ליקוטים וסיפורים נפלאים - האזינו

הגרלה של מרוצי סוסים... קניתי כרטיס אחד ואכן זכיתי בסכום כסף גבוה אלא שהוא אזל לי עד מהרה ולא נותר ממנו מאומה... אם כך - אמר הבעל שם טוב - מה טענה יש בפיך? לו היית משכיל מיד כאשר יצאת מביתי לעשות "עסק" עם הקדוש ברוך הוא, כגון נתינת צדקה או גמילות חסד, הייתה הברכה חלה בכל משלך ידך ממילא, כיון שלא ניצלת כראוי את ההזדמנות שנפלה בחלקך - הפסדת הכל!...

"וישמן ישורון ויבעט" (לב, טו)

ניסיון העושר הינו ניסיון קשה מאוד, פעמים שיש לאדם הזדמנות להשתכר ממון רב רק אם יסטה ולו במעט מדרך הישר... כמלוא נימה... אשרי העומד בניסיון! במשנה ברורה (סימן צ' סעיף קטן נ"ט) הביא מספר "שם יעקב" שהעיד על הגאון רבי זלמן מירלש ששימש כאב בית דין בקהילה קדושה "המבורג", פעם אחת הלך לבית הכנסת כשהוא מעוטף בטלית ותפילין כדרכו. פגע בו אדם אחד שביקש למכור אבנים טובות במחיר נמוך מאוד, באופן שניתן יהיה להרוויח בעסקה זו ממון רב, אלא שאותו אדם רצה שרבי זלמן ילך עמו לביתו מיד כדי לבצע את העסקה. השיב לו רבי זלמן שימתין עד שישבו מבית הכנסת ואז יוכל לסור אל ביתו, כי אם יבוא עכשיו יפסיד תפילה בציבור. אותו אדם סירב להמתין ומכרן לאחר, ואכן אותו קונה הרוויח מעסקה זו כמה אלפי רובלים! סכום עצום באותם ימים. כאשר שמע רבי זלמן את אשר אירע, שמח בכך שמחה גדולה על שזכה להשליך מנגד ממון רב עבור תפילה בציבור! לימים זכה רבי זלמן להשיא את בתו לרבי צבי אשכנזי, בעל ה"חכם צבי", מי שהיה אביו של רבי יעקב עמדין, היעב"ץ. מן השמים שילמו לרבי זלמן שכר טוב על מעשהו: דורות של תלמידי חכמים מופלגים בישראל!

"צור ילדך תשי ותשכח א-ל מחוללך" (לב, יח)

ביאר "המגיד מדובנא" פסוק זה על פי משל: ראובן נקרא לדין בפני בית משפט של גויים, ואף כי ידע כי הוא חף מפשע, פחד מאוד פן יעלילו עליו אנשי בליעל עלילות שווא והוא יורשע בדין. בצר לו פנה אל עורך דין וביקש ממנו עצה ותושיה כיצד יוכל להינצל ולצאת זכאי בדינו. השיב לו עורך הדין: יש לי אמנם עצה טובה, אך עליך להתחייב לשלם לי סכום נכבד כתמורה. אמר לו ראובן: אם אכן תועיל הצעתך ואצא זכאי בדין אתן לך ככל אשר תשית עלי. אמר לו עורך הדין: הסכמת ושמע, כאשר תעמוד בפני השופט והוא יחל לשאול מה שמך והיכן אתה גר וכו' אל תשיב לו, ובמקום תשובה לעניין תצפצף בצפצפה צפצוף ארוך ומומושך.

הגיע יום המשפט ובשעה היעודה התייצב ראובן בפני השופט. כאשר נשמעה השאלה הראשונה מפי השופט, נהג ראובן הנאשם על פי העצה, ובמקום להשיב תשובה צפצף בצפצפה צפצוף ארוך. כך עשה גם אחרי השאלה השנייה והשלישית, עד שפקעה סבלנותו של השופט וישאל: החסר משוגעים אנכי? וציווה לסלק את האיש מעל פניו מבלי לשופטו.

לו מן השמים כלים להיות רב, אבל אתה, שקיבלת כלים טובים, ואם לא תלמד בסוף תהיה סנדלר, תתעורר שאלה על הקב"ה - מדוע נתן לך כאלו כלים? לכן, תתחיל ללמד כדי שתוכל להיות רב, וכך לא תהיה קשיה על הקדוש ברוך הוא!"...

"זכור ימות עולם" (לב, ז)

בעיר אחת התגורר עשיר גדול שהיה סוחר בתכשיטים ובאבני חן. על אף שהיה העשיר מבין גדולי בתכשיטים, לא היה בקי כלל ברזי המסחר, ולכן לקח לו שותף, איש ממולח וערמומי שידע והבין היטב במסחר. סיכמו ביניהם שהעשיר יקנה את הסחורה והשותף הערמומי ינהל את בית המסחר. כעבור זמן לא רב הגיעה אשת השותף הערמומי לבעלה בתלונה: "הרי אתה שותף עם העשיר ביותר בעיר, אם כן מדוע אשתו מתהדרת בתכשיטים יקרים ואני אין לי מאומה?"... "הרי את יודעת זוגתי", השיב לה בעלה, "כי הנני רק שותף רק למסחר - ושכרי אינו אלא רק עשירית משכרו".... אטמה האישה את אזנה משמוע ולא האמינה לדבריו. למחרת היום, הגיע השותף אל החנות וביקש מהעשיר כי יערוך חשבון לדעת מה חלקו של כל אחד ברווחים. "מדוע מבקש אתה לדעת את החשבון?" התפלא העשיר "האם ברצונך לדעת כמה - יש לך?" "אין ברצוני לדעת כמה יש לי", השיב השותף - "אלא ברצוני להודיע לאשתי כמה אין לי".... כן הוא בנמשל, לאדם נדמה כי הוא חי בעולם הזה חיים ללא קצבה וללא גבול, על כן ממנה אליו היצר הרע ומסית אותו לעבור עבירות ולווחש לו עוד חזון למועד, הרי תאריך ימים... ועוד זמן רב לך לשוב בתשובה... ולכן אומר הכתוב "זכור ימות עולם" על כל אחד לדעת ולהבין כי ימי שנותינו כאן בעולם כצל עובר וכל יום הוא מתנה מהבורא. על האדם לערוך תמיד את חשבון שנותיו, לא כדי לדעת כמה יש לו אלא כמה אין לו.

(המגיד מדובנא זצ"ל)

"שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך" (לב, ז)

פירוש: אם יש לך שאלה שאין אתה יודע הדרך לילך בה, שאל את שאלתך למנהיג כזה שתשובתו תהיה, 'זקניך ויאמרו לך', כך היה אומר זקניך על שאלה כזו, אבל אם תפגוש מנהיג שיאמר לך זקני אמר כך ואני אומר אחרת יש להתרחק ממנו, יהיה מי שיהיה, כי אם מתרחקים מן הזקנים אזי מתרחקים מרחק רב מדרך האמת.

(הגה"צ רבי מאיר אריק זצוק"ל)

"וישמן ישורון ויבעט" (לב, טו)

מעשה בחסיד אחד שהגיע אל רבי ישראל בעל שם טוב וביקש ממנו ברכה לפרנסה טובה. בירך אותו הבעל שם טוב שיצליח בכל עסק שיעשה. כעבור זמן לא רב שב החסיד אל רבו וסיפר כי הברכה לא הועילה לו מאומה, וכי אין הוא מצליח בפרנסתו. אמור נא לי - שאלו הבעל שם טוב - האם הנך זוכר מה היה העסק הראשון שעשית אחרי שבירכתך? אכן כן - השיב החסיד - כאשר יצאתי מן הבית ראיתי אדם העומד ברחוב ומוכר כרטיסי

ליקוטים וסיפורים נפלאים - האזינו

לעצמם מן המידות שהצטיינו בהן בני ישראל מאז ומתמיד, ובני ישראל נטלו לעצמם ממידותיו הרעות ומשנאתו של עשו.
(המגיד מדובנא)

"לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת" (לב, מו)

כאשר אדם מקיים מצוה, עליו לחשב ולשום את דרכיו שיהיה הקיום בהידור וללא כל סרך, כי פעמים תוך כדי קיום מצוה אחת עלולים להיכשל חלילה בביטול מצוה אחרת או חלילה בעבירה, משום כך מזהיר הכתוב ואומר: "לשמור לעשות את כל דברי התורה הזאת". לגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ' הייתה אמה אלמנה זקנה שהתגוררה ברחוב בעל שם טוב. במשך תקופה ארוכה היה רבי מיכל יהודה מגיע לבקר אותה פעם אחת בשבוע, והנה לפתע פתאום החל לבקר אותה בכל יום. מה לך בני - תמחה האם - מה פשר השינוי? אמא יקרה - השיב הבן הדגול - בביקורי אצלך אני מקיים מצוות "כיבוד אם", אולם עד היום חששתי שבלכתי אל ביתך עלול אני חלילה להיכשל בשמירת העיניים, משום כך מיעטתי לבוא והסתפקתי בביקור של פעם בשבוע. לאחרונה - המשיך רבי מיכל יהודה - נוצר לי דוק בעיניי המטשטש את ראייתי ושוב אני מייטיב לראות כבעבר, משום כך נפתחה בפני האפשרות לבוא ולבקרך מדי יום ביומו, ללא כל חשש!

"ומת בהר אשר אתה עולה שמה והאסף אל עמך כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו" (לב, נ)

"כאשר מת אהרן אחיך" - באותה מיתה שראית וחמדת אותה וכו'. אמר משה "אשרי מי שמת במיתה זו" (רש"י). שאל הרה"ק רבי מרדכי דוד מדאמבראווא זי"ע ויש להבין למה כפל ואמר שני לשונות "ומות בהר" "והאסף אל עמך", וכמו כן באהרן כפל בלשוננו לאמר "כאשר מת אהרן אחיך" "והאסף אל עמיו". אלא הנראה לומר כי רמז בזה דבר פלא, שבכל שנה ושנה ביום השבוע שבו חל ראש חודש אב שהוא יום מיתת אהרן הכהן, אותו יום בשבוע חל בשנה שלאחריו יום האושפיזא דיליה, הוא יום חמישי דסוכות. על כן כתב רש"י שנתאוה משה וחמד לאותה מיתה, שסימן טוב הוא שיום ההילולא מקביל כנגד יום האושפיזא בזמן שמחתנו. והבטיח לו הקב"ה שגם יום מיתתו ז' אדר יחול לעולם באותו יום בשבוע שבו יחול אושפיזא דיליה, דהיינו, ביום ד' דסוכות. וזה שכתוב "ומות בהר" תמות היום הזה, "והאסף אל עמך", ואח"כ בחג האסיף (סוכות) תבוא אל עמך, ישראל, באותו יום בתור אורח ביומא דאושפיזא שלך, "כאשר מת אהרן אחיך בהר ההר ויאסף אל עמיו". כשם שמיתת אהרן הוא גם כן ביום שבו חל היום שהוא בא אל עמיו בחג האסיף. אגב, מזה הרמז יש ראייה, שהאושפיזין של משה הוא ביום ד' של סוכות ואהרן ביום ה' ורק אח"כ בא יוסף ביום ו'.

לאחר שיצא ראובן מבית המשפט שמח וטוב לב, פגש את עורך הדין. עורך הדין אמר לו: שמעתי שיצאת זכאי בדין, האם נכון הדבר? תחב ראובן את הצפצפה לתוך פיו ובמקום להשיב על השאלה, צפצף צפצוף ארוך. הוסיף עורך הדין ואמר: הגיעה השעה שתשלם לי את שכרי! שוב חזר האיש וצפצף צפצוף ארוך. התרגז עורך הדין ואמר לו: נבל שכמותך, הלא את העצה הזו אני נתתי לך כדי להינצל מן הדין, ועכשיו הנך מנצל את העצה הטובה הזו לרעתי!?

כך, אמר המגיד מדובנא, פונה התורה אלינו ואומרת "צור ילדך תשי" כלומר, הקב"ה נתן לאדם את כח השכחה כדי שישכח כל מיני צרות שעברו עליו ועל שאר בני אדם. אלמלא טבע זה היה האדם זוכר את כל המאורעות ועלול היה להשתגע מרוב צער ויגון. והנה באים בני אדם בטבע זה עצמו שחננם ה', לשכוח את ה! זהו - "ותשכח אל מחוללך" והרי אין לך נבלה גדולה מזו.
(אוצרות התורה)

"כי דור תהפוכות המה בנים לא אמון בס" (לב, כ)

הכוונה אפשר לומר על דרך המוסר כי דרך האנשים להימנע מן הצדקה באמרום שאין להם ליתן, אבל באמת הוא בהיפך, מפני שאינם נותנים - אין להם ליתן, כי הצדקה היא המפתח לשפע, ובאם זורק את המפתח במה יפתח האוצר? וזה "כי דור תהפוכות המה" הם מהפכים הסדר, ומונעים עצמם מן הצדקה, מפני שאין להם, והיה טוב יותר ליתן ואז היה השי"ת משפיע להם כפל כפלים, אבל המה "לא אמון בס" אין בהם אמונה להאמין שבזכות הצדקה יעזרם ד' ויפתח להם אוצרו הטוב.
(חתן סופר)

"כי דור תהפוכות המה" (לב, כ)

רב אחד השתדך עם בעל עגלה עשיר מעיר רחוקה. ביום החופה, כשעמדו שני המחותנים לנסוע לחתונה שנקבעה בעיירה במחצית הדרך, אמר הרב בלבו: למה אבייש את המחותן? קם ופשט מעליו את קפוטת המשי ואת השטריימל, לבש בגדים פשוטים ומגפיים ושם על ראשו מצנפת כדרך הילוכם של העגלונים, ואף המחותן העגלון עלתה בלבו מחשבה דומה, אמר בלבו: למה אבייש את המחותן במלבושי הדיוט שאני לובש? פשט את בגדיו, ולבש קפוטה של משי ואבנט רחב מידות, ושם בראשו שטריימל מהודר. וכך קיבלה העיירה את פני הרב כבעל עגלה, ואת העגלון כרב. "דור תהפוכות" מעין זה קם וגדל בגלות, היהודים, שלא רצו לבייש את הגויים במידותיהם המצוינות נטלו את המידות היהודיות הנעלות, ולאט לאט דחקו הצידה והסתירו אותן, וסיגלו לעצמם מדרכי הגויים, ואילו הגויים להפך, סיגלו לעצמם הרבה ממידותיהם של ישראל - וכך לעתים נוצר הרושם, כאילו הם הגויים הם הרבנים ואנו - העגלונים. וזה גם פשוטו של הכתוב: "ויתערבו בגויים וילמדו ממעשיהם" ערבבו, החליפו ביניהם את הדרכים, הגויים למדו מישראל ונטלו